

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Войтович А.Ю. канд. пед. наук, асистент кафедра початкової та дошкільної освіти

Успіх в розв'язанні екологічних проблем залежить від усіх верств населення, які усвідомлюючи свою відповідальність, повинні сприяти охороні і поліпшенню довкілля, для чого потрібна постійна і поглиблена просвітницька робота.

Сучасні дослідження О. Біди, Н. Борисенко, А. Крамаренко, Н. Казанішевої, І. Малишевської, М. Хроленко, О. Дорошко [1; 2; 4] свідчать, що в процесі виховання екологічної культури майбутній учитель повинен глибоко зрозуміти закономірності розвитку системи “Природа – суспільство – людина”, закони розвитку біосфери як основи гармонійної взаємодії суспільства і природи, добре уявити собі історію руху щодо захисту довкілля, наявні проблеми екологічного виховання в цілому та екологічного виховання молодших школярів зокрема. Тобто, майбутній вчитель початкової освіти, як і будь-який учитель, має бути еколого-зорієнтований [5]. Саме такий підхід дає можливість учителеві критично підходити до досвіду екологічного виховання, вибирати найбільш ефективні виховні заходи для молодших школярів.

Готовність майбутнього вчителя до екологічного виховання учнів початкових класів передбачає високий рівень оволодіння екологічними знаннями, сформованим мотиваційно-ціннісним ставленням до навколишнього середовища і людей та активною життєвою позицією щодо розв'язання екологічних проблем сьогодення. На думку авторів (О. Біда, В. Вихрущ, І. Малишевська та ін. [1; 3; 6]), в структурі особистості майбутнього учителя початкової освіти центральне місце посідає мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної професії.

Визначальною ознакою професійної кваліфікації учителя є готовність до екологічного виховання молодших школярів, його змістово-операційний компонент [8, с. 57], який забезпечується системою загальнокультурних психолого-педагогічних, предметно-спеціальних, предметно-методичних знань досить високого рівня узагальненості, необхідних для творчої еколого-виховної діяльності; систему екологічних умінь, необхідних для власне екологічної діяльності; систему педагогічних умінь, що забезпечують готовність учителя до здійснення екологічного виховання молодших школярів на основі “Державного освітнього стандарту вищої освіти”, вимог до обов'язкового мінімуму змісту і рівня підготовки бакалавра з напряму підготовки 6.010102 Педагогічна освіта.

Формування готовності до екологічного виховання неможливе без емоційного ставлення, вольових зусиль студентів до самого процесу. Тому наступним компонентом еколого-педагогічної готовності є емоційно-вольовий, який характеризується позитивним ставленням до еколого-виховної і природоохоронної діяльності, процесу формування

готовності до екологічного виховання [9, с.125]. Емоційно-вольовий компонент інтегрує моральні почуття, готовність до екологічного виховання, вольові якості особистості майбутнього учителя.

Виділені компоненти є цілісною ієрархічною системою, в якій системотворну функцію виконує мотиваційно-ціннісний компонент, розвиток якого, своєю чергою, залежить від змістовно-операційного, емоційно-вольового компонентів [7, с. 27].

Доводимо, що готовність майбутнього вчителя до екологічного виховання учнів початкових класів передбачає високий рівень оволодіння екологічними знаннями, сформованим мотиваційно-ціннісним ставленням до навколишнього середовища і людей та активною життєвою позицією щодо розв'язання екологічних проблем сьогодення.

Дослідження ступеня вияву ознак готовності до екологічного виховання молодших школярів у студентів-випускників факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка 2017 року випуску здійснювалося на основі робочих навчальних програм (рівень підготовки бакалавр).

Зміст екологічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів визначають навчальні плани та програми, на основі яких екологічна освіта студентів зі спеціальності “Початкова освіта” регламентується такими дисциплінами:

- Дисципліни, предметом вивчення яких є природа і людина (екологія, валеологія, етика та естетика, основи природознавства, методика навчання природознавства). Названі дисципліни відіграють найважливішу роль у формуванні екологічної культури студентів.

- Дисципліни циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки загальне завдання, яке мають розв'язувати суспільні науки в екологічному сенсі – взаємозв'язок суспільства та природи на різних стадіях суспільної еволюції. Інше дуже важливе завдання полягає в тому, що засобами предметів суспільствознавчого циклу здійснювалася екологізація світогляду. Слід підкреслити важливу роль гуманітарних дисциплін у підготовці майбутнього вчителя початкових класів до екологічної освіти школярів. Частково ці питання висвітлюють у курсі педагогічне проектування в професійній діяльності вчителя. Ідею природного виховання, принцип природовідповідності включає програма цієї дисципліни.

- Дисципліни циклу математичної, природничо-наукової підготовки створюють умови для розвитку вмінь оцінки стану природних об'єктів і явищ, позитивних і негативних наслідків діяльності людини в природному й соціальному середовищі. Текстові завдання дають можливість для розкриття питань про середовище виховання, дбайливе ставлення до нього, раціональне користування багатствами природи. Польові практики сприяють розвитку еколого-орієнтованих цінностей, спілкуванню з природою і грамотному поводженню з нею; сприяють розвитку естетичних і моральних стосунків з природним і соціальним довкіллям.

- Дисципліни циклу професійної та практичної підготовки. Професійний блок підготовки майбутнього учителя включає такі напрями: вивчення основних концепцій, теорій, законів екології як науки, оволодіння її методологією; освоєння принципів відбору екологічного змісту і використання його в якості основи екологічного виховання школярів; методика екологічного виховання; вдосконалення психолого-педагогічної підготовки; оволодіння педагогічною технологією здійснення екологічного виховання школярів [8, с. 121].

Проведений аналіз навчальних програм з дисциплін загальнокультурного, психолого-педагогічного, предметно-спеціального блоків показав, що ці предмети мають цілий арсенал можливостей для розв'язання завдань розвитку екологічної культури студентів і оволодіння ними способами виховання екологічної культури в молодших школярів.

Список літератури:

1. Біда О.А. Підготовка вчителів до екологічного виховання молодших школярів на уроках природознавства: для вчителів поч. класів і студ. пед. ф-тів] / О.А. Біда. – К.: Наук. світ, 2000. – 44 с.
2. Борисенко Н.М. Педагогічні умови формування екоцентричного світогляду майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Н.М. Борисенко. – Х., 2010. – 20 с.
3. Вихрущ В.О. Теорія початкового навчання : навч. посіб. / В.О. Вихрущ. – Тернопіль : Крок, 2014. – 483 с.
4. Казанішева Н.В. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до екологічного виховання: дис ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Вікторівна Казанішева. – К., 2011. – 256 с.
5. Крамаренко А.М. Формування еколого-орієнтованого майбутнього фахівця початкової освіти: проблемні питання та результати наукових пошуків / А.М. Крамаренко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://orcid.org/0000-0001-7657-0112>.
6. Малишевська І.А. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання природотерапії у роботі з учнями початкової школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / І.А. Малишевська. – К., 2011. – 21 с.
7. Совгіра С.В. Сутність і структурні компоненти екологічного світогляду особистості / С.В. Совгіра // Екологічний вісник : науково-популярний екологічний журнал. – 2010. – № 4. – С. 26 – 28.
8. Совгіра С.В. Формування екологічного професіоналізму майбутнього вчителя / С.В. Совгіра. – К. : Наук. світ, 2002. – 178 с.
9. Хроленко М.В. Формування екологічної свідомості майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М.В. Хроленко. – К., 2006. – 234 с.